

PREVENCE SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ

PREVENCE

Soubor intervencí s cílem zamezit a snížit výskyt a šíření sociálně patologických jevů. Smyslem prevence je, aby cílová skupina získala znalosti, dovednosti a postoje podporující zdravý životní styl a následně, aby tyto přednosti dokázala užít i v budoucím životě.

DRUHY PREVENCE

- × Primární prevence – je zaměřena na celou společnost. Spočívá v posilování odolnosti a obranyschopnosti jedinců s cílem předcházet negativním jevům tak, aby vůbec nevznikaly.
- × Sekundární prevence – je již zaměřena na potencionální jedince či skupiny.
- × Terciální prevence – minimalizuje již existující problémy. Předchází vážnému zdravotnímu stavu nebo sociálnímu poškození v souvislosti se sociálně patologickým chováním.

PRIMÁRNÍ PREVENCE

Cílem primární prevence je vždy zabránění vzniku problému. Na všechny působí stejným způsobem a stejnou měrou.

Primární prevenci můžeme dělit na:

- × specifickou
- × nespecifickou

Aby byla primární prevence efektivní, je vždy třeba, aby byla:

- × důmyslná a důsledná;
- × přiměřená složité situaci člověka;
- × přiměřená věkovým kategoriím;
- × schopna vyhýbat se odstrašování a odsuzování;
- × prováděná jako kontinuální proces, ne jako jednorázové akce;
- × práce s malou skupinou lidí;
- × interaktivita;
- × cílenost (zaměření na specifika cílové skupiny);

ŠIKANÁ

- × „Je to násilně ponižující jednání jedince nebo skupiny vůči slabšímu jednotlivci, který nemůže ze situace uniknout a není schopen se účinně bránit.“ (Vágnerová, 2002)
- × Šikanou rozumíme dlouhodobě opakované a úmyslné ubližování s cílem získat převahu.

ŠIKANU ROZLIŠUJEME:

- × zjevnou
- × skrytou
- × přímou
- × nepřímou

STÁDIA ŠIKANY

- × První stádium - ostrakizmus, tzn. pomocí vysmívání, pomlouvání, zesměšňování a intrikování vyloučit dítě na okraj sociální skupiny.
- × Druhé stádium - se projevuje přitvrzováním a fyzickou agresí.
- × Třetí stádium – vytvoření jádra agresorů, klíčový moment šikanování. Může totiž dojít k vytvoření „opoziční skupiny“.
- × Čtvrté stádium - přijetí norem agresorů velkou částí skupiny.
- × Páté stádium - nastolení totalitní ideologie šikany, kdy i neutrální jedinci nebo jedinci nesouhlasící s agresí se stávají pozorovateli šikany.

OBĚTI ŠIKANY

Oběťmi šikany se nejčastěji stávají děti, které se nápadně vymykají dané sociální skupině (fyzický vzhled, neobratnost, přecitlivělost aj.). Velmi často se jedná o děti z neúplných rodin, děti hyperaktivní.

TYPY AGRESORŮ

- „*Grázlík*“ – většinou jde o jedince impulsivního, s kázeňskými problémy a špatným prospěchem. Většinou se projevuje fyzickou šikanou.
- „*Slušňák*“ – tento typ je velmi slušný, kultivovaný, u pedagogů velmi oblíben. Projevuje se často šikanou nepřímou, skrytou, která bývá hůře odhalitelná.
- „*Srandista*“ – optimistický jedinec velmi oblíbený, vtipný, oblíben u učitelů. Většinou pochází z rodin zaměřených materiálně, kde chybí duchovní rozměr.

Mnohem jednodušší je šikanování předcházet než ho později odstraňovat.

ZÁVISLOSTI

- × silná touha nebo pocit puzení užívat látku;
- × postižení v kontrole užívání látky;
- × somatický odvykací stav;
- × průkaz tolerance jako vyžadování vyšších dávek látky;
- × postupné zanedbávání jiných potěšení nebo zájmů ve prospěch užívané psychoaktivní látky;
- × pokračování v užívání přes jasný důkaz zjevně škodlivých následků;

ZÁVISLOSTI

- × látkové - alkoholismus, tabakismus, kofeinismus a tzv. závislost na nelegálních drogách;
- × nelátkové - patologické hráčství, workoholismus, závislost na počítači a internetu, závislost na sexu, neadekvátní používání mobilních telefonů apod.

Stejně jako u sociálně patologického jevu šikany je nutné i závislostem předcházet. Primární prevence se týká nejvšeobecnějších podmínek předcházení vzniku závislostí. Její úlohou je ochránit jednotlivce před kontaktem s drogou (alkoholem, tabákem apod.) a zajistit dostatek informací o následcích případné závislosti.

ZÁJMOVÉ ČINNOSTI

- × společenskovední;
- × pracovní technické;
- × přírodovědné;
- × esteticko výchovné;
- × tělovýchovné, sportovní a turistické;

- × Animace
- × Výchova zážitkem

PŘÍKLADY AKTIVIT PRIMÁRNÍ PREVENCE

- × speleologie;
- × jízda na koni;
- × lanové aktivity;
- × vodácké aktivity;
- × zájmové útvary;
- × spolupráce s nízkoprahovými kluby;
- × výtvarná dílna s např. hrnčířským kruhem;
- × kolektivní hry – florbal, softbal, lakros aj.;
- × sport – squash, badminton, tenis aj.;

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- × Čáp, J., Mareš, J. *Psychologie pro učitele*. Praha : Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X.
- × Kolář, M. *Skrytý svět šikanování ve školách*. Praha : Portál, 1997. ISBN 80-71781-231.
- × Kopřiva, P., Nováčková, J., Nevolová, D., Kopřivová, T. *Respektovat a být respektován*. Kroměříž : Spirála, 2008. ISBN 978-80-904030-0-0.
- × Kraus, B., Hroncová, J., a kol. *Sociální patologie*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2007. ISBN 978-80-7041-896-3.
- × Mojžíšek, L. *Základy pedagogické diagnostiky*. Praha : SPN.
- × Monatová, L. *Pedagogika speciální*. Brno : Masarykova univerzita. ISBN 80-210-1009-6.
- × Mühlbacher, P. *Sociální patologie*. Brno : Masarykova univerzita, 2002. ISBN 80-210-2511-5.
- × Pávková, J. a kolektiv. *Pedagogika volného času*. Praha : Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.
- × POKORNÝ, V. – TELCOVÁ, J. – TOMKO, A. *Patologické závislosti*. Brno : Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2002. ISBN 80-86568-02-04
- × Přinosilová, D. *Vybrané okruhy speciálně pedagogické diagnostiky a její využití v praxi speciální pedagogiky*. Brno : Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-3354-1.
- × Říčan, P., Krejčířová, D., a kol. *Dětská klinická psychologie*. Praha : Grada Publishing, 1995. ISBN 80-7169-168-2.
- × Train, A. *Specifické poruchy chování a pozornosti*. Praha : Portál, 1997. ISBN 80-7178-131-2